

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Prooemium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIONES
IN TRES LIBROS
ARISTOTELIS
DE ANIMA.
PROOEMIUM.

Agrediamur pulcherrimam Philosophiae partem, scituque non di-
guissimam modò, sed jucundissimam, utpote in qua humana
mens in rebus exterioribus, & quae corruptioni, ut plurimum
subjacent, haecenus vagata, ac veluti peregrina, domum se tan-
dem recipiens, sibi quae, ut ita dicam reddita, sui suarumque per-
fectionum contemplatione, ac notitia se oblectat, & ut ex aliis
rebus, ita maximè ex suis ipsius consideratione primum rerum om-
nium opificem deprehendit. Quamvis hujus cognitio, ut mox
dicemus, praecipue spectet ad Metaphysicam.

I.
Hac est pul-
cherrima
Philosophia
pars.

Quid sit horum librorum Attributionis obiectum, variè varij opinantur. Aliqui ob-
iectum eorum esse volunt videns in communi, seu corpus animatum. Ita P. Hurt. in Prooemio
ad lib. de Anim. num. 2. secutus Paulum Venetum, Toletum hinc, & alios; & P. Arriaga
ibidem. Afferunt alij, solam animam esse tractatus hujus obiectum; quod ex ipsa libri inscrip-
tione desumunt, inscribitur enim libri de Anima. Nobis conformiter ad dicta in Logica, de
subiecto Attributionis, disp. 7. sect. 1. & 4. dicendum, Obiectum Attributionis horum libro-
rum esse hominem.

II.
Obiectum
Attributio-
nis horum
librorum est
Homo.

Ratio est; quia id est subiectum Attributionis cujusque scientiae, de quo in scientia illa agi-
tur, & ad quod caetera omnia referuntur, quae in eadem scientia tractantur, sed & de ho-
mine agitur in his libris, & alia omnia ad illius, ut ex omnibus corporibus animatis prae-
cipui, notitiam referuntur, ergo. Sicut ob eandem rationem in Logica loco citato diximus, de-
finitionem esse Dialecticæ obiectum, quod scilicet alia omnia ad illius, tanquam praecipui modi
sciendi, notitiam referantur. Nec refert expressè hic non tradi ab Aristotele definitionem homi-
nis, in definitione enim animae traditur virtualiter. Nec erat opus expressam compositi defini-
tionem denuò hic repetere, cum eam tradiderit in libris Physicorum: hic verò paulò magis in
particulari, ad compositorum, quorum definitionem tradiderat in Physicis, & praecipue homi-
nis, notitiam indagandam descendit.

III.
Ratio cur
Homo sit ob-
iectum attri-
butionis
Animastice.

Quod verò Aristoteles 1. de Partibus animalium circa finem ait, agere de Anima rationali
non spectare ad Physicum, sed ad Metaphysicum: per rationalem animam illic intelligit men-
tem, seu substantias separatas, & praecipue primam omnium substantiam, quam Antiqui, &
ipse etiam Aristoteles appellat animam caeli, quam etiam ait non esse naturam: hanc verò asse-
rit esse Deum, cujus considerationem praecipue spectare affirmat ad Metaphysicum; qui proinde
hac de causa Theologus ab eodem passim appellatur.

IV.
Per animam
rationalem
nonnun-
quam intel-
ligit Aristo-
teles Ange-
lum.
Metaphysi-
cus cur di-
ctus Theolo-
gus.

Imò spectat etiam ad Animasticum agere de anima à corpore separatà, non tamen ut est se-
parata, sic enim non minùs spectat ad Metaphysicum, quam consideratio Angeli: Anima tamen,
dum est separata, dicit ordinem ad corpus, tanquam actus illius, sub quo conceptu spectat ad
Animasticum. Deinde, ut in Logica diximus, ad scientiam ad quam spectat agere de toto,
spectat

V.
Ad Anima-
sticam spe-
ctat agere de
anima sepa-
rata.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

R r

spectat

spēdat agere de partibus, sic enim in Physicis agimus de materia & forma etiam separatis, & secundum se, quia scilicet semper in iis involvitur hoc predicatum, nempe, ut dicant ordinem ad se invicem, ad constituendum unum totum.

VI. *Animatica dici simpliciter potest speculativa.* Hæc scientia simpliciter est speculativa, tum ob subjectum Attributionis, quod illa merè speculatur; tum quia omnes penè actus habet speculativos, licet nonnulli etiam in ea reperiantur practici, qualis est hic actus; duobus speculis tali ordine dispositis, videri potest aliquid à tergo existens, & alij nonnulli. Imò tractatus de actibus intellectus, & voluntatis magna ex parte censetur practicus.

DISPUTATIO PRIMA.

De essentia Anima.

Quæstio hic est de anima in communi.

Sermo hic est de Anima in communi, non de rationali tantum de qua præcipue agitur in libro tertio, qui peculiariter instituitur de anima hominis. Hic ergo conceptum essentialem, ac definitionem animæ ut sic inquirimus, quæ repertâ, & facto veluti fundamento, facilius ad illius proprietates, & passiones indagandas postea descendemus.

SECTIO PRIMA.

Antiquorum de animæ sententia.

I. *Circa animæ naturam mirum in modum delirabant antiqui.*

Nullibi solemnius delirabant Antiqui, quam in animæ naturâ, & essentiâ declarandâ, si physicè & in rigore philosophico eorum dicta capiamus, licet si metaphoricè interpretari quis eorum scita velit, allegoricum subinde sensum non inconcinnè patiantur. Aristoteli verò, ac Peripateticis singula ad naturæ calculos severè exigentibus nihil probari potest, nisi quod iustis numeris, & momentis Philosophicis plene est libratum. Nonnulla tamen Antiquorum placita hic obiter recensebimus.

II. *Democritus animam dicebat esse atomos, quia semper movetur.*

Democritus ergo, cum motum ad animam maxime spectare existimaret, quod ita temporibus illis omnium animis infederat, ut illud velut quoddam oraculum tota amplecteretur antiquitas, assererat animam nihil aliud esse quam corpuscula illa, seu atomos quos in radiis solaribus cernimus; ea potissimum inductus ratione, quod atomos hosce, nullo enim flante Vento, sed cubiculo undique occluso, nunquam videamus quiescere. Unde, inquit, nihil apertius apparet, quod statuatur principium motus. Hinc etiam provenire dicebat respirationem animalis, quod scilicet inquieta hæc corpuscula nullo loco diu fixa persistere possint; ac proinde identidem semper erumpunt, & alia eorum loco ingrediuntur. Non tamen omnia perinde corpuscula dicebat esse animam, sed rotunda tantum, utpote ad motum aptissima, reliqua verò horum motu cieri, & ad corporis constitutionem spectare affirmabat. Cui etiam sententiæ favere videtur Anaxagoras.

III. *Alij animam dicebant esse ignem.*

Alij subtiliores partes omnium elementorum.

Alij animam volunt esse ignem, qui, inquit, ut in suâ sphaerâ est quasi anima mundi sublunaris, ita quædam illius particulæ animalibus inclusæ, ipsis sunt pro anima, idque eâ præsertim de causâ affirmant, quod ignis maxime fit activus, & motu rapidissimus. Alij etiam existimabant esse non unum aliquod elementum, sed subtiliores quasdam & delicatiores, maximeque defæctas singulorum elementorum partes, & veluti quintam eorum essentiam, partes verò subtiles dicebant esse corpora. Ita Empedo-

cles, quem non defuere qui hac in parte sequerentur, ex iis præsertim, qui novis dogmatibus (quod etiam est malum nostri temporis) avidius inhiabant quam veris.

Alij ærem dicebant esse animam, ut Diogenes: sicque nonnulli verbum latinum anima vel animus à vocabulo græco ἀνέμῳ, quod ventum, vel ærem significat, derivari volunt. Alij animam dicebant esse aquam, ut Hippocrates. Quidam verò cum Zenocrate animam ex numeris componebant, ut Pythagoræi, ad verbum fortasse ἐντελέχειαν alludentes, quod significat quiddam omnino perfectum, & suis numeris usquequaque absolutum.

Alij demum animam harmoniam esse existimabant, & veluti quandam musicam, quod nimirum potentias ita inter se coordinatas habeat, & in certum quasi ordinem digestas, ut chorus veluti quidam, & concentus videatur jucundissimus. Unde signum, inquit, est nobilioris, & perfectioris animæ, quo quis magis capitur musicâ, in quam tantumquam in centrum animam non minus naturali quâdam vi & impetu ferridicebant, quam ignis fertur in sphaeram, eoque magis, quod magis est a terrenâ concretione immunis, sicut ille. Hi dum postremi motus explicandi naturam animæ ascribuntur. Platoni qui præterea eam appellat circulum, quod nimirum, sicut circulus in se recurrit, ita dum anima intelligendo supra se reflectit, circulari quasi motu moveatur, ac circulum quandam conficiat. Quos & alios modos late impugnât Aristoteles hic libro primo qui totus ex antiquorum Philosophorum hæc de re somniis, eorumque confutationibus est confectus.

Ex quibus constat meritò valvis templi Delphici præfixum olim fuisse oraculum illud, γνῶθι σεαυτόν, nosce teipsum, cum præstantissima quæque ingenia, & quæ in aliis rebus tam erant oculati, domi tamen ita cæcutiebant, ut in turpissimos passim errores circa seipsos laberentur.

SECTIO II.

Vera Anima notio, ac definitio.

Utergo ad rem propius accedamus, dari animam tam certum est, inquit S. Augustinus, ut sine animâ censendus sit qui animam esse dubitaret: id enim probant tot operationes ab intrinseco procedentes, ut vegetationes, sensationes, actus intellectus, voluntatis &c. quæ alteri principio, quam animæ, tribui non possunt, perfectiori tamen vel minus perfectæ, pro diversis, quæ ab eâ procedunt, ope-

IV. *Alij animam esse dicebant ærem, alij aquam.*

Alij constare ex numeris.

V. *Nonnulli animam dicebant esse harmoniam. Signum esse dicebant antiqui perfectioris animæ, quo quis magis capitur musicâ.*

Quidam animam esse dicebant circulum.

VI. *Philosophi antiqui foris oculati, domi cæci.*